

УДК 447.3.25. Укр.

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ РЕФЛЕКСІЇ У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ

Виткалов Володимир Григорович, кандидат педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри культурології і музеєзнавства,
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне
sergiy_vsv@ukr.net

Аналізується тематичний ряд наукових матеріалів, що увійшли до чергового випуску збірника «Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку»: наукові записки. Вип. 22. Виявляються основні напрями наукового пошуку його авторів та наголошено на тих змінах у формах подання матеріалу, викликаних змінами у вимогах Міністерства освіти і науки України.

Ключові слова: науковий пошук, дослідження, культурно-мистецька проблематика, сучасна вища школа України.

Запропонований увазі читача науковий збірник «Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку»: наукові записки продовжує інформувати читача про стан розробки культурно-мистецької проблематики в історичній ретроспективі. Його основою стали матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції, проведеної у листопаді 2016 року на базі кафедри культурології і музеєзнавства РДГУ [1]

Із 2016 року, тобто цього випуску, збірник виходить у новому форматі – як спільний науковий проект Рівненського державного гуманітарного університету (кафедра культурології і музеєзнавства) та Інституту культурології Національної академії мистецтв України, про що засвідчено відповідною ліцензією Міністерства юстиції України.

Відтепер збірник має і дещо змінений склад редколегії, включаючи й представників іноземних культурно-мистецьких ВНЗ. Кожен випуск забезпечує окремий науковий напрям – «Мистецтвознавство» або «Культурологія».

Змінено й деякі технічні параметри видання, як от форму і обсяг анотацій наукових статей, загальний обсяг збірника, розширено мовні параметри (крім української, тепер і англійська, польська, російська), інші технічні складові, що зазначено у відповідному розділі «Наукові збірники» нашого сайту «kulturologiya.lv.ua» – та, власне, й самі його статті сформовані відповідно до нових вимог.

Цей збірник індексується у декількох науко-метричних мережах та затверджений (22.12.2016 року) Колегією ДАК МОН України і як фахове видання.

Науковий збірник складається з трьох розділів, предметом аналізу яких є мистецьке життя України в історичній ретроспективі (Розділ I), «Теоретико-мистецька проблематика українського культурного простору» (Розділ II) та «Повідомлення, рецензії, інформації» (Розділ III).

Щодо тематичного ряду поданих статей, то переходячи до їхнього короткого аналізу, слід зазначити, що у першому розділі основний обсяг матеріалу – це розмаїття стилів і форм образотворчого мистецтва середини – другої половини ХХ століття Західної і Східної України, а також музикознавча проблематика на достатньо широкому історичному відтинку, у тому числі й стосовно мистецької практики доби Київської Русі (М. Підгорбунський).

Зокрема цікавим є низка матеріалів, представлених науковцями Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка (І. Зіньків, О. Олійник та Чень Наньпу), які вже чимало років розробляють проблематику народного інструментарію в історичній ретроспективі та різних культурах, зокрема і культурній практиці Китаю. Їх матеріали завжди вирізняє широке використання методів порівняльного аналізу, етимологічні характеристики та багато того, чим і характеризується справжній науковий пошук у будь-якій сфері людської життєдіяльності.

Активно досліджують закладену ще у ХІХ – початку ХХ століття К. Заксом новий напрям досліджень давніх ударних інструментів – музичної археології, яка застосовує методи археологічних досліджень у поєднанні з інструментознавчими. Поєднання цих методів дозволяє з'ясувати семантику та функції музичних інструментів в обрядово-ритуальних практиках, релігійно-міфологічних й світоглядних уявленнях давніх народів.

Як слушно стверджує одна з названих дослідниць, іноді музичний інструмент (його тип, особливості форми, оздоблення) стає єдиним джерелом інформації про історико-культурні явища, які на іншому матеріалі не знаходять однозначних пояснень (О. Олійник). І в цьому плані їх наукові розвідки є переконливим свідченням цієї думки та формою культурної презентації певної пам'ятки.

Традиційно у наших збірниках оприлюднюються дослідження фактично нової, як для України, галузі наукового пошуку – моди і низки питань із нею пов'язаних. Не є виключенням і ці випуски, у яких розвідки провідних фахівців кафедри індустрії моди Академії перукарського мистецтва КНУКіМ Л. Дихнич і О. Костюченко ставлять за мету це довести. Охоплюючи широке коло питань (гендерне тло у сучасних дослідженнях моди, художні зразки одного з найвідоміших представників напряму «дизайн моди» Ч. Ворта та специфіку конструювання і декоративного оздоблення маскарадних костюмів, а також загальне визначення специфіки його дизайнерського стилю.

Серед проблематики цього розділу й розмаїття регіональних мистецьких практик, поданих на значному історичному відтинку часу, що дає можливість прослідкувати зміни та тенденції культурно-мистецького поступу України, виявити найбільш помітні форми культурної діяльності у новітній час (В. Волошенко, О. Демідко, М. Москвічової, Т. Чурпіти, І. Ян).

Ще один напрям наших збірників – огляд культурного процесу чи постатей, які свого часу, переважно у першій половині ХХ століття, були причетні до розбудови національної культурної практики, були засновниками окремих дослідницьких напрямів, стали ініціаторами нових форм культурної діяльності, сприяли поверненню в Україну історико-культурних пам'яток тощо, інакше кажучи, залишили помітний слід у національній культурі, утім, через переважно ідеологічні міркування були вилучені з культурного простору, або їх діяльність розглядалася досить однобічно і не давала належного уявлення як про їх культурологічну діяльність, так і про загальний внесок до історико-культурної спадщини України. Вилучення цих людей з культурного простору України не дасть реконструювати повною мірою ті події, що відбувалися у складній парадигмі ХХ століття. Тож наукові розвідки Г. Дьєрке, Г. Гаврилів, О. Гуляєвої, А. Кравець, Л. Смирної та ні., намагаються цю проблематику активно просувати у сучасний культурний простір України. Такою, зокрема є постать Г. Павлуцького, що наприкінці ХІХ – першій третині ХХ століття здійснив чималий внесок у справу збереження національних пам'яток історії та культури республіки (О. Богатікова). Узагалі, потрібно наголосити, що молоді науковці Маріуполя вже декілька років поспіль репрезентують високий фаховий рівень у розробці саме зазначеної вище проблематики.

Другий розділ збірника включає низку наукових розвідок стосовно розробки теоретичних питань розвитку мистецьких процесів і явищ, зокрема дослідження символічного ряду у первісних культурах (Д. Загайська). Це можна стверджувати і стосовно наукових розвідок львівської дослідниці С. Салдан, яка чимало часу публікується у наших збірниках і продовжує розглядати питання онтології музичного мистецтва за антропософським вченням австро-німецького дослідника Р. Штайнера. Зокрема, вказується на спільність деяких положень його поглядів із музично-естетичними переконаннями Е. Гансліка. Зазначається, що духовна сутність музики як мистецтва «не від світу цього» й «арабески у звуках» володіє власними самодостатніми та самовиразовими формами.

Поезія І. Франка і дотепер стимулює композиторів до творчих пошуків, надихає на нове прочитання творів. Як зауважує М. Загайкевич, вони «настільки щедри емоційними нюансами, що дають можливість багаторазового музичного тлумачення одного і того ж віршованого тексту відповідно до індивідуального сприйняття його композитором». Це підтверджує і факт того, що навіть у цьому випуску вміщено дві статі, автори яких (О. Басса, У. Молчко) по-різному, або інакше кажучи, на різній джерельній (музичній) базі, намагаються виявити сутність поезії І. Франка крізь призму творчості різних вітчизняних композиторів.

Відзначимо і низку матеріалів збірника, автори яких здійснюють спробу реконструювати мистецькі процеси, пов'язані з концертною чи гастрольною діяльністю відомих постатей національної та зарубіжної музики (С. Олійник), розглянути теоретичне підґрунтя художньої діяльності сучасних творців культурного простору у розмаїтті його вияву (А. Кравченко, З. Макарова, Л. Ничай, Н. Перцова, В. Охманюк, Т. Пуларія) чи акцентувати увагу на художній діяльності наших сучасників (О. Осадча, Ю. Радко, Н. Цюпа).

Майже завжди до наших збірників надсилаються розвідки, автори яких аналізують або ж спрогнозовують стан розвитку видавничої сфери України, спрямованої на забезпечення мистецького процесу, адже ця сфера залишається найбільш занедбаною в країні, як і, приміром, сфера виробництва вітчизняних музичних інструментів. У цьому зв'язку наведемо декілька авторів, предметом уваги яких є окреслена проблематика: С. Потієнко, А. Олексюк. Серед іншого відзначимо й статтю О. Собкович стосовно стану розвитку художньої критики в Україні у 1990-х роках, у якій на прикладі журналів «Українська культура», «Нова генерація», «Образотворче мистецтво» та газети «Культура і життя» досліджується арт-критика як елемент культури, феномен розвитку сучасного суспільства. Автором здійснено спробу визначити ступінь її впливу на систему культури, осмислити її соціальний статус у контексті сучасного мистецького процесу. Увагу приділено аналізу названими

вище виданнями провідних тенденцій в сучасному художньому просторі України, рівня її активності у продукуванні нових підходів в осмисленні мистецтва і його сприйняття.

Традиційно помітним є у наших збірниках і блок дослідницьких матеріалів, автори якого намагаються виявити потенційні мистецькі можливості сучасного фестивального руху (А. Власова, О. Карпаш, У. Конвалюк), втіленого, як правило, у святково-обрядовій практиці (П. Бараніченко), чи етнічного святкового костюму, або загалом регіональних святкових строїв (О. Кравчук, В. Шкурко). Найвні і розвідки стосовно з'ясування сутності традиційного і інноваційного у сучасній театральній сфері (О. Хлистуни), чи інших форм творчої самореалізації у вітчизняному мистецтві (Д. Воронік, О. Бобечко).

Чимало оригінальних розвідок сьогодні готується і на перетині образотворчого мистецтва та відносно нового дослідницького напрямку – дизайну середовища. У цьому зв'язку акцентуємо увагу на розвідках А. Поплавської, предметом уваги якої є національна стилістика сучасних українських ресторанних закладів, та О. Даниленко, науковий пошук якої концентрується навколо принципів зовнішнього художнього оформлення будівель готельно-ресторанного комплексу.

Сучасне життя з його потужними технічними засобами, на жаль, знищує чи не найоригінальніший пласт духовної культури людства, яким була епістолярна спадщина. Адже саме в листуванні зовсім по-іншому розкривалася людина, яка постає сьогодні часто в абсолютно неочікуваних ракурсах. Цьому підтвердженням є розмаїті збірки листів видатних діячів культури ХІХ – початку ХХ століття – Л. Толстого, Ф. Ліста, Жорж Санд, Г. Берліоза, С. Рахманінова, С. Прокоф'єва, П. Чайковського, як і Лесі Українки, І. Франка, В. Барвінського та багатьох інших, у листуванні яких поставав глибокий світ духовності цих непересічних постатей і ставала більш зрозумілою їх творчість.

У цьому зв'язку звернемо увагу на розвідку К. Антонової-Колесник, яка крізь призму листування класика вітчизняної музики – М. Лисенка з членами Київської «Старої громади» – намагається прослідкувати його організаторську, громадську, мистецьку та інші види діяльності.

У цьому ж розділі вміщено і ще декілька повідомлень, предметом уваги авторів яких є характеристика представницького та тематичного ряду нещодавно проведеної ХІІ міжнародної науково-практичної конференції у м. Рівне (С. Виткалов, О. Корольчук), місцевого художника, який в силу обставин значну частину свого творчого життя провів в інокультурному середовищі (Л. Костюк), утім залишився глибоко національним митцем.

Тож матеріали чергового наукового збірника складають ще одну сторінку у вивченні національної культурно-мистецької спадщини та сьогодення. України.

Список використаної літератури

1. *Культурний вектор розвитку України початку ХХІ століття: реалії і перспективи*: програма ХІІ міжнар. наук.-практ. конф., Рівне, 10-11 лист. 2016 р. / Укл. : Виткалов С.В., Виткалов В.Г.– Рівне : РДГУ, 2016. – 35 с.

References

1. *Kulturnyi vektor rozvytku Ukrainy pochatku KhKhI stolittia: realii i perspektyvy*: prohrama KhII mizhnar. nauk.-prakt. konf., Rivne, 10-11 lyst. 2016 r. / Ukl. : Vytkalov S.V., Vytkalov V.H.– Rivne : RDHU, 2016. – 35 s.

ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ РЕФЛЕКСИИ В СОВРЕМЕННОЙ ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

Виткалов Владимир Григорьевич, кандидат педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой культурологии и музееведения, Ривненский государственный гуманитарный университет, г. Ривне

Анализируется тематический ряд научных материалов, которые вошли в состав очередного сборника «Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку»: ученые записки. Вып. 22. Выявляются основные направления научного поиска его авторов и акцентировано внимание на тех изменениях в формах подачи материала, обусловленных изменениями в требованиях Министерства образования и науки Украины.

Ключевые слова: научный поиск, исследования, художественная проблематика, современная высшая школа Украины.

CULTURAL AND ART REFLECTIONS ARE AT MODERN HIGHER SCHOOL

Vitkalov Volodimir, candidate of pedagogical sciences, professor, manager of department of kul'turologiyi i muzeyeznavstva, Rivne State Humanitarian University, Rivne

The thematic row of scientific materials which entered the duty producing of collection the «Ukrainian culture is analysed: the past, modern, ways of development» : scientific messages. Вуп. 22. Basic directions of scientific search of his authors appear and it is marked those changes in the forms of presentation of material, caused by changes in the requirements of Department of education and science of Ukraine.

Key words: scientific search, research, cultural and art проблематика, modern higher school of Ukraine.

Надійшла до редакції 16.11.2016 р.